

Seletuskiri

maaelumistri määruse “Perioodi 2023 – 2027 mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetus ja mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 7 lõike 2, § 15 lõike 2, § 21 lõike 2, § 24 lõike 1 ning § 38 lõike 3 alusel.

1. jaanuaril 2023 algab uus Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) eelarveperiood 2023–2027, mille raames saab Eesti osa Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi eelarvest. Nendest fondidest toetuste andmist reguleerib perioodil 2023–2027 Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013). Nimetatud määruse artikli 9 kohaselt tuleb liikmesriikidel EL-i toetuste saamiseks koostada ühise põllumajanduspoliitika strateegiakava, milleks Eesti puhul on „Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika Eesti strateegiakava aastateks 2023–2027“ (edaspidi *strateegiakava*), mis kiidetakse heaks Euroopa Komisjoni otsusega. Käesolev eelnõu on vajalik strateegiakava kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kava (edaspidi *ökokava*) sekkumise „Mahepõllumajanduse ökokava” ning keskkonna-, kliima- ja muude majandamiskohustuste sekkumise „Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus” raames toetuse andmiseks.

Strateegiakava ökokava sekkumise liigi „Mahepõllumajanduse ökokava“ raames mahepõllumajanduse toetuse andmise õiguslik alus on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikkel 31, mille lõike 2 kohaselt annavad liikmesriigid selle artikli alusel toetust aktiivsetele põllumajandustootjatele või aktiivsete põllumajandustootjate rühmadele, kes võtavad kohustuse kasutada põllumajandustavasid, mis säästavad kliimat, keskkonda ning soodustavad loomade heaolu ja antimikroobikumiresistentsuse vastast võitlust. Toetusega hüvitatakse täielikult või osaliselt kohustuste võtmisega seonduvad täiendavad tekkinud kulud ja saamata jäänud tulu.

Sekkumine panustab kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästva arengu ja selliste loodusvarade nagu vesi, muld ja õhk tõhusa majandamisega seotud eesmärkidesse. Lisaks on sekkumise eesmärk panustada elurikkuse kaitseks, edendada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke.

Strateegiakava keskkonna-, kliima- ja muude majandamiskohustuste sekkumise „Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus” raames toetuse andmise õiguslik alus on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikkel 70, mille lõike 2 kohaselt

annavad liikmesriigid toetust üksnes põllumajandustootjatele või muudele toetusesaajatele, kes võtavad vabatahtlikult majandamiskohustusi, mida peetakse kasulikuks ühe või mitme artikli 6 lõigetes 1 ja 2 sätestatud erieesmärgi saavutamiseks. Lõike 6 kohaselt võetakse kohustused viieks kuni seitsmeks aastaks. Lõikes 8 on sätestatud, et kui sama artikli alusel antakse toetust põllumajanduse keskkonna- ja kliima kohustuste jaoks või kohustuste jaoks, mille eesmärk on üle minna määruses (EL) 2018/848 sätestatud mahepõllumajandusliku tootmise tavadele ja meetoditele või neid säilitada, kehtestavad liikmesriigid hektaripõhise toetuse. Seetõttu antakse mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetust hektaripõhise lisamaksena, mis liidetakse mahepõllumajanduse toetuse ühikumaksele. Kuna mahepõllumajanduse ökokava raames võetakse 1-aastane kohustus, siis on otstarbekas, et ka mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse saamiseks võetakse 1-aastane kohustus.

Sekkumine panustab kliimamuutuste leevendamisse ja nendega kohanemisse ning säästva arengu ja selliste loodusvarade nagu vesi, muld ja õhk tõhusa majandamisega seotud eesmärkidesse. Lisaks on sekkumise eesmärk panustada elurikkuse kaitseks, edendada ökosüsteemi teenuseid, säilitada elupaiku ja maastikke ning parandada põllumajanduse reageerimist ühiskonna ootustele toidu ja tervise osas.

Mahepõllumajandusliku tootmisega tegelevate ettevõtete arvu ja mahepõllumajandusliku maa suurenemine on viimastel aastatel pidurdunud. 2021. aastal tegeleti Eestis mahepõllumajandusliku tootmisega 2043 ettevõttes, kelle kasutuses oli 229 400 hektarit mahepõllumajandusmaad, mis moodustas ligi 23% kogu Eesti põllumajandusmaast.

Mahepõllumaad asuvad enamasti väheviljakatel aladel. Ligikaudu 64% kogu mahepõllumajandusmaast on püsi- ja lühiajalised rohumaad, kus kasvatatakse suhteliselt palju liblikõielisi. Liblikõieliste või kõrreliste heintaimede kasvatamise korral põllukülvikorras ja püsirohumaadel säilib ja paraneb mulla orgaanilise aine sisaldus, mullastruktuur ja elurikkus, mis aitab oluliselt säilitada mullaviljakust ja takistada mullaerosiooni. Aeglustub ka kasvuhoonegaaside emissioon, kuna rohumaade alusel pinnal mulda ei harita. Lämmastiku leostumine ning sattumine pinna- ja põhjavette on mahetootmise kui keskkonna säilitamist ja parandamist soosiva tootmise puhul väike. Selline tootmine parandab vee kvaliteeti ja tagab veekogumite soodsa seisundi. Mahetootmisel keemiliste taimekaitsevahendite kasutamata jätmise korral puhastuvad mullad aja jooksul taimekaitsevahendite jääkidest, mis parandab samuti vee kvaliteeti.

Sekkumiste sektoripõhine eesmärk on arendada mahepõllumajandust, suurendada mahepõllumajanduse konkurentsivõimet, säilitada ja suurendada bioloogilist ja maastikulist mitmekesisust, säilitada ja parandada mullaviljakust ja veekvaliteeti ning parandada loomade heaolu.

Sekkumised panustavad ka „Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030“ põllumajanduskeskkonna tegevussuuna eesmärkidesse:

- 1) väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise negatiivne mõju keskkonnale on vähene;
- 2) põllumajandustootmise negatiivne mõju kliimamuutusele ja õhukvaliteedile on vähenenud ning positiivne mõju on suurenenud;
- 3) ning säilinud on põllumajandusmaa elurikkus ja maastiku mitmekesisus ning tagatud on ökosüsteemi teenuste toimimine.

Mahepõllumajanduse toetust antakse tingimusel, et taotleja järgib kogu kohustuseperioodi jooksul ettevõtte mahepõllumajandusmaal mahepõllumajandusliku taimekasvatuse nõudeid.

Mahepõllumajandusele ülemineku ajal on võrreldes perioodiga, mil üleminekuajal on läbitud ja toodangut saab mahepõllumajanduslikuna turustada, lisakulud ja saamata jäänud tulu ligikaudu 10% suuremad. Seetõttu on ka toetuse ühikumäär 10% kõrgem.

Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetust antakse mahepõllumajanduse toetuse taotlejale, kelle ettevõttes peetakse kogu kohustuseaasta jooksul mahepõllumajanduslikult veiseid, lambaid, kitsi, hobuseid, sigu, küülikuid, mesilasperesid või kodulinde.

Määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) ja seletuskirja koostas Maaeluministeeriumi taimetervise osakonna mahepõllumajanduse valdkonna juht Marika Ruberg (tel 625 6537, marika.ruberg@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi on eelnõule teinud õigusosakonna nõunik Mari-Liis Kivipõld (625 6283; mari-liis.kivipold@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb 6 peatükist, 20 paragrahvist ja lisast.

Eelnõu §-s 1 sätestatakse määruse reguleerimisala, milleks on strateegiakava kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu kava sekkumise „Mahepõllumajanduse ökokava” raames antava mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetuse (edaspidi *mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetus*) ning keskkonna-, kliima- ja muude majandamiskohustuste sekkumise „Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus” raames antava mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse (edaspidi *mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus*) andmise tingimused ning kord. Määrus hõlmab sätteid toetatavate tegevuste, mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetuse minimaalse ja maksimaalse ühikumäära, mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetuse ühikumäärade otsustamise, mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse suuruse ning taotleja ja maa toetusõiguslikkuse nõuete kohta. Lisaks on määruis sätted tingimuslikkuse ja baasnõuete, toetatava tegevuse nõuete, põllumajandusliku majapidamise üleandmise, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise, kontrollimise, toetuse vähendamise, taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise, toetuse maksmise ning toetuse saaja andmete avalikustamise kohta.

Eelnõu §-s 2 sätestatakse toetatava tegevuse nõuded.

Lõikes 1 sätestatakse, et mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetust antakse mahepõllumajandusliku tegevuse elluviimise eest toetusõiguslikul maal ühe kalendriaasta (edaspidi *kohustuseaasta*) jooksul.

Lõike 2 kohaselt antakse mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetust veiste, lammaste, kitsede, hobuste, sigade, küülikute, kodulindude või mesilasperede (edaspidi koos ka *loomad*) mahepõllumajanduslikult pidamise eest ühe kalendriaasta jooksul. Kohustus algab tagasiulatuvalt 1. jaanuaril.

Lõikes 3 on sätestatud, et mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetust antakse üksnes selle toetusõigusliku maa kohta, mille kohta antakse samal kohustuseaastal ka mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetust.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 31 lõike 7 kohaselt antakse konkreetse ökokava eest toetust iga-aastase maksena kohustustega hõlmatud kõigi toetusõiguslike hektarite kohta. Toetusega hüvitatakse aktiivsetele põllumajandustootjatele või nende rühmadele täielikult või osaliselt kohustuste võtmisega seonduvad täiendavad tekkinud

kulud ja saamata jäänud tulu. Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetust antakse hektaripõhise maksena, mis liidetakse mahepõllumajanduse toetuse ühikumaksele. Kuna mahepõllumajanduse ökokava raames võetakse 1-aastane mahepõllumajanduse toetuse kohustus, siis on ka mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse kohustus 1-aastane. Võrreldes eelnenud toetusperioodidega on tegemist erinevusega, sest alates 2004. aastast on mahepõllumajandusliku tootmise toetuse kohustuse pikkuseks olnud viis aastat.

Eelnõu §-s 3 kehtestatakse mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär.

Lõike 1 kohaselt on mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär ühe hektari maa kohta mahepõllumajandusega jätkamise korral 132 kuni 182 eurot teravilja, kaunvilja, õli- või kiukultuuri, rühvelkultuuri, välja arvatud kartul, ning muu tehnilise kultuuri (edaspidi koos *põllukultuur*), kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa ja põllumajandusministri 24. aprilli 2006. a määruses nr 56 „Söödakultuuride seemne kategooriad ning söödakultuuride seemne tootmise ja turustamise nõuded” sätestatud nõuete kohaselt põldtunnustatud heintaimede kasvatamise (edaspidi *põldtunnustatud heinaseemnepõld*) korral. Toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär on 300 kuni 420 eurot kartuli, maasika, ravim- ja maitsetaimede, puuvilja- ja marjakultuuride kasvatamise korral ning 800 kuni 1120 eurot köögivilja kasvatamise korral. Muu rohumaa, kui kuni kolmeaastane külvikorras olev rohumaa või põldtunnustatud heinaseemnepõld, kohta on toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär 25 kuni 35 eurot hektari kohta tingimusel, et selle iga hektari kohta on mahepõllumajandusliku loomakasvatuse valdkonnas tunnustatud taotlejal sellisel arvul mahepõllumajanduslikult peetavaid veiseid, hobuseid, lambaid ja kitsi, et loomkoormus ühe hektari kohta on vähemalt 0,2 loomühikut. Kui taotlejal on vähemalt viis mahepõllumajanduslikult peetavat mesilasperet, siis on kuni ühe hektari muu rohumaa, kui kuni kolmeaastane külvikorras olev rohumaa või põldtunnustatud heinaseemnepõld, kohta toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär 25 kuni 35 eurot hektari kohta.

Lõike 2 kohaselt on toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär ühe hektari toetusõigusliku maa kohta mahepõllumajandusele ülemineku korral 146 kuni 182 eurot põllukultuuride, kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa ja põldtunnustatud heinaseemnepõllu korral, 330 kuni 462 eurot kartuli, maasika, ravim- ja maitsetaimede, puuvilja- ja marjakultuuride kasvatamise korral ning 880 kuni 1150 eurot köögivilja kasvatamise korral. Muu rohumaa, kui kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa või põldtunnustatud heinaseemnepõllu korral on toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär 27 kuni 38 eurot tingimusel, et selle iga hektari kohta on mahepõllumajandusliku loomakasvatuse valdkonnas tunnustatud taotlejal sellisel arvul mahepõllumajanduslikult peetavaid veiseid, hobuseid, lambaid ja kitsi, et loomkoormus ühe hektari kohta on vähemalt 0,2 loomühikut. Kui taotlejal on vähemalt viis mahepõllumajanduslikult peetavat mesilasperet, siis on kuni ühe hektari muu rohumaa, kui kuni kolmeaastane külvikorras olev rohumaa või põldtunnustatud heinaseemnepõld, kohta toetuse minimaalne ja maksimaalne ühikumäär 27 kuni 38 eurot hektari kohta.

Mahepõllumajandusele ülemineku ajal on toetuse ühikumäärad mahepõllumajandusega jätkamise toetuse ühikumääradest 10% kõrgemad. Ülemineku aeg on periood, mille vältel tuleb teha kulutusi selleks, et ettevõtte mahepõllumajandusliku tootmise nõuetega vastavusse viia, aga tooteid veel mahepõllumajanduslikuna kõrgema hinnaga turustada ei saa, seetõttu on ülemineku perioodil tehtavad kulutused ja saamata jäänud tulu suuremad kui mahepõllumajandusega jätkamise perioodil ning kõrgem ühikumäär on põhjendatud.

Euroopa parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 102 lõike 2 kohaselt võivad liikmesriigid otsetoetuste sekkumistele kehtestada iga ühikumäära puhul maksimaalse või minimaalse ühikumäära või mõlemad. Maksimaalse ja minimaalse ühikumäära kehtestamine igale ühikumäärale võimaldab vältida otsetoetustele ettenähtud iga-aastast eelarve kasutamata jätmist.

Lõikes 3 on sätestatud, et mahepõllumajanduslikult peetavate veiste, hobuste, lammaste ja kitsede loomühikuteks ümberarvutamise korral kasutatakse maaeluministri 30. septembri 2022. aasta määruse nr 53 „Põllumajanduses kasutatava eriotstarbelise diislikütuse ostuõiguse andmine“ § 2 lõikes 2 sätestatud koefitsiente.

Mahepõllumajanduslikult peetavate veiste, hobuste, lammaste ja kitsede loomühikuteks ümberarvutamise koefitsiendid on järgmised:

- 1) üle 24 kuu vanune veis, sealhulgas ammlehm – üks loomühik;
- 2) 6–24 kuu vanune veis – 0,6 loomühikut;
- 3) kuni kuue kuu vanune veis – 0,2 loomühikut;
- 4) üle kuue kuu vanune lammas või kits – 0,15 loomühikut;
- 5) kuni kuue kuu vanune lammas või kits – 0,05 loomühikut;
- 6) hobune – üks loomühik.

Lõike 4 kohaselt võetakse mahepõllumajanduslikult peetavate veiste, lammaste ja kitsede puhul lõike 1 punktis 4 ja lõike 2 punktis 4 nimetatud rohumaa loomkoormuse arvutamisel aluseks taotleja poolt kohustuseaastal peetavate loomade keskmine arv, kelle kohta on andmed kantud põllumajandusloomade registrisse. Mahepõllumajanduslikult peetavate hobuste puhul võetakse arvesse taotleja poolt kohustuseaastal peetavate nende hobuste arv, kelle andmed on kantud mahepõllumajanduse registrisse ja keda taotleja peab põllumajandusloomade registrisse kantud tegevuskohas.

Aasta keskmine loomade arv arvutatakse söötmisspäevade alusel. Arvesse lähevad need söötmisspäevad, mil loomi peeti mahepõllumajanduse nõuete kohaselt. Mahepõllumajandusliku loomakasvatusega tegelemiseks võib taotleda tunnustamist aastaringelt, seetõttu võivad samad loomad olla kalendriaasta vältel karjas enne mahetootmisele üleminekut tavaloomadena. Loomade karja tuleku ja karjast lahkumise andmete põhjal leitakse söötmisspäevade arv. Looma karja tuleku päev loetakse söötmisspäevade hulka, kuid karjast lahkumise päeva söötmisspäevade hulka ei arvestata. Keskmise loomade arvu leidmiseks kalendrikuus tuleb kõigi karjas olnud loomade söötmisspäevad summeerida ja see arv jagada kuus olevate päevade arvuga (näiteks 4500 söötmisspäeva jagatakse 30 päevaga = 150 looma). Keskmine loomade arv aastas leitakse summeeritud söötmisspäevade arvu jagamisel aastas olevate päevade arvuga 365 või liigaastal arvuga 366.

Eelnõu §-s 4 sätestatakse mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetuse ühikumäärade otsustamine.

Lõike 1 kohaselt otsustab Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Amet (edaspidi *PRIA*) mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetuse ühikumäära arvestades ELÜPS-i § 16 lõikes 3 sätestatud. ELÜPS-i § 16 lõikes 3 sätestatakse, et otsetoetuse andmise tingimuste kohaselt kehtestab toetuse ühikumäära valdkonna eest vastutav minister või otsustab selle *PRIA*. Kui otsetoetuse andmise tingimuste kohaselt otsustab ühikumäära *PRIA*, siis arvestab ta otsetoetuse andmiseks ettenähtud vahendeid, toetuse minimaalset ja maksimaalset ühikumäära ning

nõuetekohaste taotlustega hõlmatud toetusõiguslikuks tunnistatud maa hektarite, loomade või muude toetusõigust antavate ühikute arvu.

Lõike 2 kohaselt suurendab PRIA ühikumäära otsustamisel mahepõllumajanduslikust sertifitseeritud seemnest või mahepõllumajanduslikust heterogeensest paljundusmaterjalist põllumajanduskultuuri või mahepõllumajanduslikult toodetud sertifitseeritud seemnekartulist kartuli kasvatamise korral ühikumäärasid 20 protsenti selle maa hektari kohta, kus põllumajanduskultuuri kasvatati.

Mahepõllumajanduslik sertifitseeritud seeme ja seemnekartul ning mahepõllumajanduslik heterogeenne paljundusmaterjal on võrreldes tavaseemnega kallimad, seetõttu on ka ettevõtjate kulutused seda kasutades suuremad ning põhjendatud on kõrgema ühikumääraga toetuse maksmine. Maheseemnesektor ei ole Eestis piisavalt arenenud. Kõrgema ühikumääraga toetuse maksmine maheseemne kasutamise korral aitab kaasa nõudluse suurendamisele maheseemne järele ning maheseemne sektori arengule.

Lõike 3 kohaselt vähendab PRIA ühikumäära otsustamisel ühikumäära köögivilja kasvatamise korral 83 protsenti hektari kohta ning ravim- või maitsetaimede kasvatamise korral 55 protsenti hektari kohta selle põllumaa pindala osa kohta, mis ületab kümnet hektarit.

Köögivilja ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamiseks kasutatava põllumaa hektari kohta makstav ühikumäär on oluliselt kõrgem, kui teistel põllumajanduskultuurigruppidel. Köögivilja kasvatamise korral on mahepõllumajandusega jätkamisel minimaalne ühikumäär 800 eurot ning maksimaalne ühikumäär 1120 eurot ühe hektari põllumaa kohta. Mahepõllumajandusele ülemineku korral on minimaalne ühikumäär 880 ja maksimaalne ühikumäär 1150 eurot ühe hektari põllumaa kohta. Ravim- ja maitsetaimede kasvatamise korral on mahepõllumajandusega jätkamisel minimaalne ühikumäär 300 eurot ning maksimaalne ühikumäär 420 eurot ühe hektari põllumaa kohta. Mahepõllumajandusele ülemineku korral on minimaalne ühikumäär 330 ja maksimaalne ühikumäär 462 eurot ühe hektari põllumaa kohta.

Võrreldes teiste põllumajanduskultuurigruppidega on köögivilja ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamise korral toetuse ühikumäärad kõrgemad seetõttu, et aidata hüvitada peamiselt käsitsi tööd nõudvate ajamahukate ja kulukate agrotehniliste võtete rakendamist, mis on vajalikud nende kultuuride kasvatamiseks ja toodangu saamiseks. Suurtel pindadel köögivilja ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamisel tehakse põllutööd suures osas mehhaniseeritult, mille tulemusel käsitsi töö maht väheneb. Mehhaniseeritud põllutöö puhul on hektari kohta tehtavad kulud oluliselt väiksemad kui käsitsi tehtud töö puhul. Kui kohustusest tingitud lisakulud on tegelikkuses oluliselt väiksemad võrreldes toetusega hüvitatavate summadega, siis toimub toetuse kaudu tootmise ülehüvitamine ja seeläbi konkurentsieelise tekitamine. Toetuse eesmärk on hüvitada tootjale mahepõllumajandusliku tootmise ja sellega seonduvate tegevuste elluviimise kohustusest tingitud lisakulud ning saamata jäänud tulu kas tervikuna või osaliselt ning kui lisakulud ja saamata jäänud tulu jäävad väiksemaks kui toetusega hüvitatav summa, tekib vastuolu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) nr 2021/2115.

Kuna 10 hektarist suurematel pindadel köögivilja ja ravim- ning maitsetaimede kasvatamise korral kasutatakse suures osas mehhaniseeritud põllutööd ning samu agrotehnilisi võtteid, kui teravilja, kaunvilja ja teiste põllukultuuride kasvatamisel, on põhjendatud ka sarnane ühikumäär, mis põllukultuuride kasvatamise korral. 10 hektarist suuremal pinnal köögivilja kasvatamise korral vähendatakse ühikumäära selle põllumaa pindala osa kohta, mis ületab kümnet hektarit, 83% ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamise korral 55%. Näiteks 10 hektarist suuremal pinnal köögivilja kasvatamise eest mahepõllumajandusega jätkamise korral

on minimaalne ühikumäär 136 eurot ning ravim- ja maitsetaimede kasvatamise eest on minimaalne ühikumäär 135 eurot hektari kohta.

Lõigetes 4 ja 5 on toodud sätted juhuks, kui mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetuse andmiseks ettenähtud vahenditest lähtudes ei ole võimalik rahuldada kõiki nõuetekohaseid taotlusi ka minimaalse ühikumäära korral. Toetuse olemusest tulenevalt ei ole selle toetuse puhul kõigi nõuetekohaste taotluste täies mahus rahuldamiseks eelarve mittejätkumise korral tavapäraste eelistuskriteeriumite rakendamine põhjendatud, mistõttu on üheks alternatiiviks hektaripõhise ühikumäära või toetuse summa vähendamise mehhanism, mille kohaselt kõik nõuetele vastavad taotlejad saavad toetust, ent vähendatult. Seetõttu vähendab PRIA sellisel juhul toetuse ühikumäära kuni minimaalse ühikumäärani ning kui ka siis eelarvest ei piisa, vähendab PRIA toetuse summat. Toetuse ühikumäära või summa vähendamisel peab PRIA järgima taotlejate võrdse kohtlemise põhimõtet. Lisaks, kui toetuse suurus arvutatakse rohkem kui ühe ühikumäära alusel, võib PRIA vähendada üht, mitut või kõiki ühikumäärasid. Mahepõllumajanduse toetuse suurus arvutatakse nelja ühikumäära alusel. Õiguslik alus toetuse ühikumäära ja toetuse summa vähendamiseks tuleb Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 16 lõikest 5.

Eelnõu §-s 5 sätestatakse mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse suurus.

Lõikes 1 on sätestatud, et mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus arvutatakse taotleja põllukultuuride, kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa, põldtunnustatud heinaseemnepõllu ning rohumaa, mille loomkoormus hektari kohta on vähemalt 0,2 loomühikut, hektarite arvu järgi, mille kohta antakse mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetust. Toetuse suurus ühe hektari maa kohta kalendriaastas saadakse taotleja mahepõllumajanduslikult peetavate loomade keskmise arvu alusel arvutatud ühiku korrutamisel 85 euroga ning saadud summa jagamisel selle maa hektarite arvuga, mille kohta antakse mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetust.

Lõikes 2 on sätestatud, et veiste, lammaste ja kitsede puhul võetakse lõikes 1 nimetatud ühiku arvutamisel arvesse taotleja poolt kohustuseaastal peetavate selliste loomade keskmine arv, kes on nõuetekohaselt identifitseeritud ja kelle andmed on kantud nõuetekohaselt põllumajandusloomade registrisse.

Lõike 3 kohaselt võetakse kodulindude, sigade, küülikute ja mesilasperede puhul lõikes 1 nimetatud ühiku arvutamisel arvesse taotleja poolt kohustuseaastale eelnenud kalendriaastal peetud selliste loomade keskmine arv, keda peetakse põllumajandusloomade registrisse kantud tegevuskohas, kelle andmed on kantud mahepõllumajanduse registrisse, ning kelle kohustuseaastale eelnenud kalendriaasta keskmine arv on vähemalt järgmine:

- 1) kalkun – 50 lindu;
- 2) hani – 50 lindu;
- 3) part – 50 lindu;
- 4) munakana – 50 vähemalt 18 nädala vanust lindu;
- 5) kanabroiler – 50 lindu;
- 6) pärlkana – 50 lindu;
- 7) vutt – 100 lindu;
- 8) siga – 5 siga;
- 9) küülik – 50 üle 4 kuu vanust küülikut
- 10) mesilaspere – 5 peret.

Kodulinnud, sead ja küülikud ei ole kantud põllumajandusloomade registrisse, nende üle peetakse arvestust ettevõttes ning mahepõllumajanduse registrisse kantakse nende andmed Põllumajandus- ja Toiduameti (edaspidi *PTA*) kontrolli seisuga. PTA kontrollib dokumentide kontrollimise teel üle kohustuseaastale eelnenud kalendriaastal peetud kodulindude, sigade, küülikute või mesilasperede keskmise arvu arvutamise.

Lõikes 4 on sätestatud, et hobuste puhul võetakse lõikes 1 nimetatud ühiku arvutamisel arvesse taotleja poolt kohustuseaastal peetavate nende hobuste arv, kelle andmed on kantud mahepõllumajanduse registrisse ja keda taotleja peab põllumajandusloomade registrisse kantud tegevuskohas.

Lõikes 5 on sätestatud koefitsiendid, mille alusel arvutatakse lõikes 1 nimetatud ühik. Koefitsiendid on järgmised:

- 1) piimalehm – 3,7;
- 2) ammalehm, üle 6 kuu vanune veis – 1,0;
- 3) alla 6 kuu vanune veis – 0,2;
- 4) vähemalt 6 kuu vanune hobune – 0,6;
- 5) vähemalt 1 aasta vanune lammas – 0,3;
- 6) vähemalt 6 kuu vanune kits – 0,3;
- 7) emis või kult – 2,2;
- 8) vähemalt 2 kuu vanune nuum- või noorsiga – 1,2;
- 9) vähemalt 18 nädala vanune munakana ja teised kodulinnud – 0,08;
- 10) vutt – 0,01;
- 11) üle 4 kuu vanune küülik – 0,02;
- 12) mesilaspere – 0,47.

Koefitsientide väljatöötamisel on võetud arvesse mahepõllumajanduse nõuete täitmisega seotud lisakulutused ja saamata jäänud tulu. Lisakulutustest moodustavad olulisema osa mahesööda kallim hind, maheloomade suurem pidamispind ning loomade karjatamise ja välialale laskmise kohustus. Saamata jäänud tulu tuleneb eelkõige maheloomade madalamast produktiivsusest võrreldes tavatootmisega.

Lõikes 6 on sätestatud, et Kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab toetuse andmiseks ettenähtud vahendid, vähendab PRIA lõike 1 kohaselt arvutatud toetuse summat Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 23 lõike 3 kohaselt, vähendades proportsionaalselt igale taotlejale antava toetuse suurust.

ELÜPS-i § 23 lõikes 3 on sätestatud, et kui maaelu arengu toetust antakse konkursi korraldamata kõikide nõuetekohaste või kõikide nõuetekohaste ja hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele vastavate taotlustega kavandatud tegevuste elluviimiseks, antakse toetust taotluste esitamise ajalises järjekorras kuni eelarve ammendumiseni või eelarve piires kõigile taotlejatele, vähendades proportsionaalselt antava toetuse suurust. Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse eelarve ammendumise korral võib PRIA vähendada proportsionaalselt igale taotlejale antava toetuse suurust.

Eelnõu §-s 6 kehtestatakse nõuded taotlejale.

Lõike 1 kohaselt antakse mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetust ja mahepõllumajandusliku loomakasvatuse (edaspidi koos *toetus*) füüsilisest isikust ettevõtjale või juriidilisele isikule, kes tegeleb maaeluministri xx määruse nr „Otsetoetuste saamise üldised

nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ määruse §-s 3 nimetatud põllumajandusliku tegevusega ja on aktiivne põllumajandustootja sama määruse § 2 tähenduses (edaspidi koos *taotleja*).

Põllumajandusliku tegevusena ja aktiivse tootjana mõistetakse maaeluministri xx määruse nr „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ §-s 2 nimetatud isikut ja §-s 3 nimetatud tegevust. Aktiivseks põllumajandustootjaks loetakse taotlejat, kelle põllumajandusliku majapidamise kohta anti taotluse esitamise aastale eelnenud kalendriaastal otsetoetusi kuni 5000 eurot. Kui põllumajandusliku majapidamise kohta anti taotluse esitamise aastale eelnenud kalendriaastal otsetoetusi rohkem kui 5000, loetakse taotleja aktiivseks põllumajandustootjaks juhul, kui ta vastab vähemalt ühele järgmistest tingimustest:

- 1) taotluse esitamise kalendriaastal on tema kasutuses vähemalt üks hektar põllumaad;
- 2) taotluse esitamise kalendriaastal on tal põllumajandusloomade registri andmetel ühele loomühikule vastavalt hulgal põllumajandusloomi või üks mesilaspere;
- 3) taotluse esitamise kalendriaastal on tema kasutuses oleva põllumajandusmaa karjatamiseks ja harimiseks sobilikus seisukorras hoidmise kulu vähemalt 60 eurot hektari kohta.

Põllumajandusliku tegevuseks loetakse põllumajandustoodete tootmist ja põllumajandusmaa hoidmist karjatamiseks või harimiseks sobilikus seisukorras.

Lõikes 2 on sätestatud tingimused, mille täitmisel antakse taotlejale mahepõllumajandusele ülemineku korral mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetust. Tegemist on 10% võrra kõrgema ühikumääraga toetusega võrreldes mahepõllumajandusega jätkamise korral makstava toetusega ning seda antakse kuni kahel järjestikusel kohustuseaastal taotlejale, kes esitas toetuse esmakordse taotlemise kalendriaastal või sellele eelnenud kalendriaastal ettevõtte esmakordse tunnustamise taotluse mahepõllumajanduse seaduse alusel ja alustas üleminekut mahepõllumajanduslikule tootmisele. Juhul, kui taotleja kasvatab üksnes puuvilja- ja marjakultuure ning esitas toetuse esmakordse taotlemise kalendriaastal või sellele eelnenud kahe kalendriaasta jooksul ettevõtte esmakordse tunnustamise taotluse mahepõllumajanduse seaduse alusel ja alustas üleminekut mahepõllumajanduslikule tootmisele, antakse mahepõllumajandusele ülemineku korral mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetust kuni kolmel esimesel ülemineku aastal.

Kõrgema ühikumääraga toetus, mida antakse mahepõllumajandusele ülemineku korral, on ette nähtud mahetootmisega alustavatele ettevõtjatele, kes peavad alates PTA-le ettevõtte esmakordse tunnustamise taotluse esitamisest täitma mahepõllumajanduse nõudeid. Maa ülemineku aeg kestab üldjuhul 2 aastat, kuid püskikultuuride kasvatamise korral kestab see 3 aastat. Taimekasvatussaadusi saab mahepõllumajandusele viitava märgistusega turustada juhul, kui need on kasvatatud ülemineku aja läbinud maal.

Mahepõllumajandusele ülemineku korral antakse mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetust taotlejale, kelle ettevõtte toetusõiguslikust maast on maksimaalselt 20% ülemineku aja läbinud. Toetusõiguslik maa peab vastama §-s 7 sätestatud nõuetele. Arvesse ei võeta näiteks maad, mis on taotleja kasutuses olev mitte mahepõllumajanduslik maa, samuti ei arvestata maaga, mille puhul on tegemist karjatamisega väljaspool põllumajandusmaad. See säte on lisatud selleks, et võimaldada ka alustavatele mahetootjatele toetuse andmisel paindlikkust. Eesti põllumajandusmaast on juba ligi 23% mahepõllumajanduslikus kasutuses ning suur osa sellest on rendimaa, mis võib tihti omanikku vahetada. Seetõttu on võimalik, et alustavate mahetootjate käsutusse satub ka ülemineku aja läbinud maad. Kui enamuse ettevõtte maast on

üleminekuajal, siis on ettevõtte kulutused ja saamata jäänud tulu suuremad, kui mahetootmisega jätkavas ettevõttes ning kõrgema ühikumääraga toetuse andmine on põhjendatud.

Mahepõllumajandusele ülemineku korral antakse mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetust taotlejale, kellele ei ole eelnenud kalendriaastatel antud strateegiakava alusel antavat mahepõllumajanduse toetust, „Eesti maaelu arengukava 2014–2020” alusel antavat mahepõllumajandusele ülemineku toetust ega mahepõllumajandusega jätkamise toetust. Nõue on sätestatud selleks, et välistada kõrgema ühikumääraga mahepõllumajandusele ülemineku korral antava toetuse saajate hulgast need, kes alustavad korduvalt üleminekut mahetootmisele ega ole tegelikult huvitatud mahetoodete tootmisest.

Lõikes 3 on sätestatud tingimused, mille täitmisel antakse taotlejale mahepõllumajandusega jätkamise korral mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetust. Mahepõllumajandusega jätkamise korral antakse mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetust taotlejale, kelle ettevõtte on kogu kohustuseaasta kestel mahepõllumajanduse seaduse alusel tunnustatud või kes on alustanud üleminekut mahepõllumajanduslikule tootmisele, kuid kes ei vasta lõike 2 punktides 3 ja 4 sätestatud nõuetele. Näiteks kui tegemist on küll mahepõllumajandusele üleminekut alustava taotlejaga, aga tema ettevõtte maadest on 20% üleminekuaja läbinud, siis antakse talle sama ühikumääraga toetust, mis mahepõllumajandusega jätkamise korral. Ka juhul, kui taotleja alustab mahepõllumajandusele üleminekut, aga on varasematel aastatel taotlenud strateegiakava alusel antavat mahepõllumajanduse toetust või „Eesti maaelu arengukava 2014–2020” alusel antavat mahepõllumajandusele ülemineku toetust või mahepõllumajandusega jätkamise toetust, antakse talle sama ühikumääraga toetust, mis mahepõllumajandusega jätkamise korral.

Lõikes 4 on sätestatud, et mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetust antakse taotlejale, kelle ettevõttes peetakse kogu kohustuseaasta jooksul mahepõllumajanduslikult veiseid, lambaid, kitsi, hobuseid, sigu, küülikuid, mesilasperesid või kodulinde ning kellele antakse mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetust.

Lõikes 5 on sätestatud, et toetust ei anta taotlejale, kellel on kehtiv „Eesti maaelu arengukava 2014–2020” alusel antava mahepõllumajandusele ülemineku toetuse või mahepõllumajandusega jätkamise toetuse kohustus.

Eelnõu §-s 7 sätestatakse nõuded toetusõigusliku maa kohta.

Lõike 1 kohaselt peab toetusõiguslik põllumajandusmaa vastama maaeluministri xx määruse nr xx „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ §-s 4 sätestatud nõuetele.

Kõiki otsetoetusi on võimalik taotleda, kui taotleja kasutuses on vähemalt üks hektar toetusõiguslikku põllumajandusmaad. Põllumajandusmaa peab olema taotleja kasutuses taotluse esitamise aasta 15. juuni seisuga. Nimetatud säte on vajalik juhul, kui põllumajandusmaa kasutusõigus läheb üle teisele isikule. Toetuse taotlemise õigus jääb sellele isikule, kellel oli õigus kasutada maad 15. juuni seisuga. Ühe hektari põllumajandusmaa arvestamisel võetakse arvesse põllud, mille pindala on vähemalt 0,3 hektarit. Põllu pindala hulka arvestatakse seal asuvad kuni kahe meetri laiused hekid, kraavid, piirded, maastikuobjektid ja muud maastikule iseloomulikud vormid.

Toetusõiguslik põllumajandusmaa peab olema kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse või Eesti Looduse Infosüsteemi ning olema hooldatud, kasutades selliseid meetodeid või asjakohaseid agrotehnilisi võtteid, mis välistavad ebasoovitava taimestiku ulatusliku leviku ning võimaldavad seda maad kasutusele võtta põllumajandusliku tegevusega tegelemiseks ilma lisakuludeta järgmisel kasvuperioodil. Tegemist on üldreegliga seisundi kohta, millele põllumajandusmaa peab vastama sõltumata sellest, millise põllumajandusliku tegevusega seal tegeletakse.

Kogu taotleja kasutuses oleva põllumajandusmaa kohta kehtib üldine nõue, et see peab olema nõuetekohaselt hooldatud. Nõuetele vastav hoolduse tase on võimalik saavutada, kasutades järgmisi tegevusi: põllumaa harimine, rohumaa põllumajandusloomade karjatamine, rohumaa niitmine, sööti jäetud maa hooldamine niitmise või hekseldamise teel, põllumaa hoidmine musta kesana jm sobilik tegevus, vältimaks põllumajandusmaa otstarbe muutust, rohumaa või sööti jäetud maa maade võsastumist. Ebasoovitava taimestiku all peetakse silmas kõiki neid taimi, mida inimene ei kultiveeri, kuid mis on kohanenud kultuurtaimede kasvutingimustega, kasvavad nendega koos ja vähendavad kultuurtaimede saaki. Ebasoovitava taimestiku levikuna käsitatakse eelkõige takja, ohaka, puju, putkede ja puittaimede kasvu ja levikut. Nende taimede ulatuslik levik võib põhjustada maa põllumajanduslikust kasutusest väljalangemist. Ulatusliku leviku all peetakse silmas kogu põldu hõlmavat ebasoovitava taimestiku levikut. Põllumajandusmaa ei ole heas korras, kui see on võsastunud või seal kasvavad valdavalt ebasoovitavad taimed. Kui putkede ja puittaimedega on kaetud vaid osa põllust, siis see põllu osa ei vasta toetuse saamise nõuetele. Ilma lisakuludeta kasutusele võtmine tähendab, et taimekasvu ettevalmistamiseks tehakse lisaks rohumaa niitmisele või põllumaa kündmisele täiendavaid tegevusi. Agrotehniliste võtete kohaldamist toetab ka Eesti Taimekasvatuse Instituudi koostatud juhendmaterjal „Hea põllumajandustava“, mis on põllumajanduse üldtunnustatud reeglistik ja koosneb õigusaktidega määratud keskkonnanõuetest ja soovituslikest juhistest.

Toetusõigusliku pindala hulka arvatakse kuni kahe meetri laiune hekk, kraav, piire, traditsiooniline maastikuobjekt või muu maastikule iseloomulik vorm. Otsetoetuste toetusõigusliku pindala hulka arvatakse põllumajandusmaa (va püsiluad), kus ühe hektari kohta ei kasva rohkem kui 50 puud. Puude maksimaalne tihedus ei kehti püsiluade hulgas olevatele pärandniitudele.

Põllumajandusliku majapidamise otsetoetuste toetusõigusliku hektari hulka arvatakse ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 III lisa HPK 8 standardi ja artikli 31 alusel määratletud, sealhulgas säilitatavad maastikuelemendid ja mitte-tootlikud alad.

Lõikes 2 on sätestatud, et mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetust antakse taotleja kasutatava mahepõllumajandusliku või mahepõllumajandusele ülemineku ajal oleva mahepõllumajanduse registrisse kantud kokku vähemalt ühe hektari suuruse põllumaa kohta, millel kasvatatakse põllukultuuri, kartulit, köögivilja, maasikat, või lisa nimetatud ravim- või maitsetaimi. Mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetust antakse ka põldtunnustatud heinaseemnepõllu, kuni kolmeaastase külvikorras oleva rohumaa või muu eelpool nimetatud rohumaa kohta ning põllumajandusmaa kohta, millel kasvatatakse puuvilja- või marjakultuuri.

Lõike 3 kohaselt peab lõikes 2 nimetatud toetusõiguslikku põllumajanduskultuuri kasvatama põhikultuurina. Põhikultuur selle määruse tähenduses on põllumajanduskultuur, mis külvatakse, istutatakse või pannakse maha hiljemalt 15. juunil ja mida kasvatatakse kasutades kohalikele normidele vastavaid agrotehnilisi võtteid. Põhikultuuride määratlemine võimaldab

eristada peamiselt saagi saamiseks kasvatatavaid põllumajanduskultuure nendest taimedest, mida kasvatatakse põllumajanduskultuuri vaheldusena.

Lõike 4 kohaselt arvestatakse toetusõigusliku põllu pindala hulka köögivilja, maasika, ravim- või maitsetaime, puuvilja- või marjakultuuri kasvatamise korral ka põllu otstes asuv kuni 15 meetri laiune teenindusala, mida kasutatakse põllutöömasinate ümberpööramiseks.

Lõike 5 kohaselt antakse toetust maa kohta, millel kasvatatakse puuvilja- või marjakultuuri või maasikat, kui taimede istutustihedus on vähemalt järgmine:

- 1) õunapuu tugeva kasvuga alusel – 100 istikut hektari kohta;
- 2) õunapuu keskmise kasvuga alusel – 300 istikut hektari kohta;
- 3) õunapuu nõrga kasvuga alusel – 500 istikut hektari kohta;
- 4) luuviljalised, pirnipuu – 270 istikut hektari kohta;
- 5) astelpaju, aroonia – 400 istikut hektari kohta;
- 6) sõstar, karusmari – 800 istikut hektari kohta;
- 7) vaarikas, pampel – 3000 istikut hektari kohta;
- 8) viinapuu – 1300 istikut hektari kohta;
- 9) kultuurmustikas, ebaküdoonia – 1000 istikut hektari kohta;
- 10) kultuurjõhvikas – 30 000 istikut hektari kohta;
- 11) maasikas – 20 000 taime hektari kohta;
- 12) harilik sarapuu – 250 istikut hektari kohta;
- 13) söödav kuslapuu – 665 istikut hektari kohta;
- 14) harilik pihlakas – 150 istikut hektari kohta.

Tegemist on minimaalse taimede arvuga ühe hektari kohta, mille puhul saab seda maad veel istandikuks lugeda. Arvestades istikute võimalikku väljalangemist on soovitatav ühele hektarile neid rohkem istutada.

Lõike 6 kohaselt ei arvestata puuvilja- või marjakultuuri või maasika istutustiheduse määramisel teenindusala alla jäävat maad.

Lõikes 7 on sätestatud, et lõike 2 punktis 5 nimetatud rohumaa kohta antakse toetust, kui selle iga hektari kohta on mahepõllumajandusliku loomakasvatuse valdkonnas tunnustatud taotlejal sellisel arvul mahepõllumajanduslikult peetavaid veiseid, hobuseid, lambaid ja kitsi, et loomkoormus hektari kohta on vähemalt 0,2 loomühikut.

Tegemist on rohumaaga, mis ei ole kuni kolmeaastane külvikorras olev rohumaa ega põldtunnustatud heinaseemnepõld. Selline rohumaa on toetusõiguslik üksnes juhul, kui mahepõllumajandusliku loomakasvatuse valdkonnas tunnustatud taotleja peetavate veiste, hobuste, lammaste või kitsede kohustuseaasta keskmise arvu alusel arvutatud loomkoormus ühe hektari kohta on vähemalt 0,2 loomühikut. Mahepõllumajanduslikult peetavate veiste, lammaste ja kitsede puhul võetakse rohumaa loomkoormuse arvutamisel aluseks taotleja poolt kohustuseaastal peetavate loomade keskmine arv, kelle kohta on andmed kantud põllumajandusloomade registrisse. Hobuste puhul võetakse arvesse nende mahepõllumajanduse registrisse kantud loomade arv, keda peetakse taotleja poolt põllumajandusloomade registris registreeritud tegevuskohas.

Lõikes 8 on sätestatud, et mahepõllumajandusliku loomakasvatuse valdkonnas tunnustatud taotlejale, kellel on vähemalt viis mahepõllumajanduslikult peetavat mesilasperet, antakse toetust kokku kuni ühe hektari lõike 2 punktis 5 nimetatud rohumaa kohta, mis ei vasta lõikes 7 sätestatud loomkoormuse nõudele.

Mahemesinikel ei ole alati põllumajandusmaad ning nad ei pea põllumajandusloomi. Mesilaste korjealad on tihti looduslikud alad, milleks võivad olla rabad ning metsad, mis ei ole toetusõiguslik maa. Selleks, et mesilasperede kohta saaks mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetust anda, peab taotlejal olema vähemalt 1 hektar põllumajandusmaad, mille kohta antakse mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetust. Kui tegemist on rohumaaga, siis antakse toetust kuni 1 hektari rohumaaga kohta ilma, et taotlejal on selle iga hektari kohta sellisel arvul mahepõllumajanduslikult peetavaid veiseid, lambaid, hobuseid või kitsi, et loomkoormus ühe hektari kohta on vähemalt 0,2 loomühikut. Kui rohumaad on rohkem, siis tuleb 1 hektarit ületaval osal täita loomkoormuse nõuet.

Lõike 9 kohaselt ei anta toetust toetusõigusliku maa kohta, mida on kohustuseaastal hoitud mustkesas või mis on jäetud sööti.

Mustkesa on põllumajanduskultuuride klassifikaatori kohaselt külvikorras olev maa, kus vegetatsiooniperioodi vältel valmistatakse maa korduva harimisega ette järgmiste põllukultuuride külviks ning eelkultuuri ei kasvatata. Sealjuures tuleb mustkesa harida selliselt, et umbrohutaimed ei kasvaks üle 5 cm pikkuseks, soovitatavalt tuleb harida iga 2-3 nädala tagant. Mulla intensiivse harimisega on umbrohtu ja taimekahjustajaid võimalik küll tõhusalt hävitada, kuid harimise käigus kiireneb mulla orgaanilise aine mineraliseerumine, mille tõttu väheneb ka oluline hulk mulla orgaanilist ainet, lõhutakse mullastruktuuri ja suureneb toiteelementide leostumine. Lisaks on selline harimine väga töö- ja energiamahukas ega ole majanduslikult tulus. Seega ei ole põhjendatud maksta mustkesas hoitava maa kohta mahepõllumajanduse toetust. Sööti jäetud maa on põllumajanduskultuuride klassifikaatori kohaselt külvikorras olev maa, mis ei kanna saagiaasta jooksul saaki. Sööti jäetud maal kasvab vabalt looduslik taimestik, mida kasutatakse loomade söötmiseks või mis küntakse sisse. Mullaviljakuse tõstmiseks võib maa sööti jätmise asemel külvata sellele näiteks haljasväetistaimi.

Lõikes 10 on sätestatud, et kui lõike 2 punktis 4 nimetatud toetusõiguslikul maal kasvatatakse kohustuseaastal puuvilja- või marjakultuuri, või mõlemat kokku rohkem kui 70 hektaril, ei anta toetust selle maa pindala osa kohta, mis ületab 70 hektarit.

Puuvilja- ja marjakultuuri kasvatamise korral on mahepõllumajandusega jätkamisel minimaalne ühikumäär 300 eurot ning maksimaalne ühikumäär 420 eurot ühe hektari maa kohta. Mahepõllumajandusele ülemineku korral on minimaalne ühikumäär 330 ja maksimaalne ühikumäär 462 eurot ühe hektari maa kohta. Puuvilja- ja marjakultuuri hulka ei arvestata maasikat, mis ei ole püsikultuur.

Mahepõllumajanduse registri andmete kohaselt oli 2021. aastal Eestis mahepõllumajanduslikke viljapuu- ja marjaaeda 2427 hektarit. Levinumad puuvilja- ja marjakultuurid olid õunapuud kasvupinnaga 467 hektarit, must sõstar 268 hektarit ning mustikas 112 hektarit. Kõige enam kasvatati astelpaju, mille kasvupind oli 1283 hektarit, millest ligikaudu pool ehk 615 hektarit kuulus 1 ettevõttele.

Võrreldes enamiku teiste põllumajanduskultuurigruppidega on puuvilja- ja marjakultuuri kasvatamise korral toetuse ühikumäär kõrgem seetõttu, et hüvitada peamiselt käsitsi tööd nõudvate ajamahukate ja kulukate agrotehniliste võtete rakendamist, mis on vajalikud nende kultuuride kasvatamiseks ja toodangu saamiseks. Eelnevate aastate toetuse taotluste andmeid analüüsides saab aga järeldada, et kõrgem toetuse ühikumäär on tõenäoliselt peamine põhjus,

miks puuvilja- ja marjakultuuri kasvupind on ebaproportsionaalselt laienenud nii, et üks kultuur on muutunud domineerivaks, hõlmates ligikaudu poole kasvupinnast. Kõrgema ühikumäära tõttu mõjutab nende kultuuride kasvatamiseks kasutatava maa laienemine oluliselt toetuse eelarvet, seetõttu on vajadus puuvilja- ja marjakultuuri kasvatamise toetamist piirata. Võttes aluseks olemasolevate puuvilja- ja marjaistanduste suuruse ning arvestades istanduste laienemise potentsiaali, antakse edaspidi toetust kuni 70 hektari puuvilja- ja marjakultuuri kasvatamiseks kasutatava maa kohta.

Lõikes 11 on sätestatud, et selle ajavahemiku arvutamisel, mille jooksul on põllumaad kasutatud heintaimede kasvatamiseks, võetakse arvesse ka kohustuseaastale vahetult eelnenud iga aasta, millal seal kasvatati järjestikku heintaimi ning nullaastaks loetakse heintaimede allakülvi aasta. See tähendab, et heintaimede kasvatamiseks kasutatud põllumaa vanust arvestatakse tagasiulatuvalt ning uuendamine ilma vahekultuurita ei katkesta selle vanust. Söötis maa ja mustkesa sellise põllumaa vanust ei katkesta. Heintaimede allakülvi aasta loetakse heintaimede kasvatamiseks kasutatava põllumaa vanuse arvestamise juures nullaastaks, kuna põhikultuurina arvestatakse kattekultuuri.

Lõike 12 kohaselt ei anta toetust maa kohta, mille kohta antakse strateegiakava alusel antavat mesilaste korjeala toetust. Nimetatud tegevuse puhul tehtavad lisakulutused ja saamata jäänud tulu hüvitatakse mesilaste korjeala toetusega.

Eelnõu §-s 8 sätestatakse tingimuslikkuse nõuded.

Lõigetes 1 ja 2 sätestatakse, et taotleja täidab oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal maaeluministri xx. jaanuari 2023. a määruses nr xx „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded“ sätestatud nõudeid. Nõudeid tuleb täita kogu nõudeid kogu kohustuseaasta jooksul.

Lõikes 3 on sätestatud, et taotleja on kohustatud esitama andmed kogu lõikes 1 nimetatud maa kohta, kuna tingimuslikkuse nõudeid tuleb täita ka sellel maal, mille kohta toetust ei taotleta. Andmed esitatakse toetuse taotlemisel.

Uuel perioodil asendatakse varasematel perioodidel kehtinud nõuetele vastavuse süsteem tingimuslikkuse süsteemiga. Tingimuslikkuse süsteemi aluseks on põhimõte, mille kohaselt tuleb otsetoetuste ja teatud maaelu arengu toetuste täies mahus maksmine toetuse saajatele siduda maakasutuse, põllumajandustootmise ja põllumajandusliku tegevusega seotud eeskirjade järgimisega. Tingimuslikkuse süsteem hõlmab ühise põllumajanduspoliitika põhistandardeid keskkonna, kliimamuutuste, maa hea põllumajandus- ja keskkonnaseisundi, rahvatervise, taimetervise ja loomade heaolu valdkonnas. Tingimuslikkuse alla kuuluvad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2115 artikli 12 lõikes 1 nimetatud kohustuslikud majandamisnõuded ning maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded. Kohustuslike majandamisnõuete puhul ei ole tegemist uute või täiendavate nõuete kehtestamisega, vaid olemasolevate nõuete kontrollisüsteemi kohandamisega nõuetele vastavuse süsteemist lähtuvalt ehk tegemist on vaid põllumajandustoetuste sidumisega Eestis kehtivate õigusaktidega (näiteks veeseadus, looduskaitseadus jt). Liikmesriigid peavad tagama, et kogu põllumajandusmaad, sealhulgas maad, mida enam ei kasutata tootmise eesmärgil, hoitakse heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis. Tulenevalt EL-i liikmesriikide erinevatest looduslikest, kliima- jm tingimustest ning põllumajandustootmise ja maakasutuse eripärast ei ole võimalik kehtestada EL-i määrusega kõikidele liikmesriikidele kohalduvaid

ühtseid tingimusi. Vastavalt EL-i määruses liikmesriigile antud kohustusele kehtestatakse riiklikul või piirkondlikul tasandil maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundiga miinimumnõuded maaeluministri xx. jaanuari 2023. a määrusega nr xx „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid“. Juhul, kui nõuded ei ole täidetud, vähendatakse makstavaid otsetoetusi või maaelu arengu toetusi, või jäetakse toetuse taotlus rahuldamata.

Eelnõu §-s 9 sätestatakse baasnõue, mille kohaselt kannab taotleja andmed põllumajandusliku majapidamise põllumajandusmaal tehtud tegevuste kohta veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse.

Mahepõllumajanduse toetust, nagu teisigi strateegiakava ökokava sekkumiste raames antavaid toetusi võib Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115 artikli 31 lõike 5 kohaselt anda vaid nende kohustuste täitmise eest, mis on rangemad tingimuslikkusest, asjaomaste väetiste ja taimekaitsevahendite kasutamise ning loomade heaolu miinimumnõudetest ning muudest asjaomastest liikmesriigi ja liidu õigusega ette nähtud kohustustest, põllumajandusmaa heas seisukorras hoidmise tingimustest ning mis erinevad strateegiakava keskkonna- ja kliima- ning muudest majandamiskohustustest. Eelpool nimetatud kohustuslikke nõudeid, mille eest ei ole lubatud toetust maksta, nimetatakse tingimuslikkuseks ja baasnõueteks. Kui toetuse olemusest tulenevalt on tingimuslikkuse nõuded toetatava tegevuse elluviimise eelduseks, võivad need ühtlasi olla ka baasnõudeks. Toetuse andmisel tuleb baasnõuete järgimist taotleja põllumajanduslikus majapidamises ka kontrollida ning kui mõnda baasnõuet rikutakse, vähendatakse rikkumise raskusastet, ulatust, kestust ja kordumist arvestades toetust või jäetakse taotlus rahuldamata. Baasnõudeid tuleb täita kohustuseperioodi jooksul. Baasnõue on täidetud, kui taotleja kannab veeseaduse alusel peetavasse põlluraamatusse andmed kohustuseperioodi jooksul põllumajandusmaal tehtud kõikide tegevuste kohta.

Eelnõu §-s 10 sätestatakse nõuded toetuse saamiseks.

Taotleja täidab kogu kohustuseaasta jooksul mahepõllumajanduslikul maal mahepõllumajandusliku taimekasvatuse nõudeid ning mahepõllumajanduslike loomade puhul mahepõllumajandusliku loomakasvatuse nõudeid.

Mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatuse nõuete täitmist kontrollib PTA. Kui PTA tuvastab nõuete rikkumise, siis teavitab ta sellest PRIA-t, kes vähendab rikkumise raskusastet, ulatust, kestust ja kordumist arvestades toetust. Kui tegemist on sellise nõuete rikkumisega, näiteks mahepõllumajanduses mittelubatud taimekaitsevahendite või väetiste kasutamine, mille tulemusel viiakse põld tagasi tavatootmisse, siis selle põllu eest toetust ei anta. Kui taotleja teavitab ise PTA-d sellest, et soovib oma mahepõllumajanduslikel põldudel mõneks ajaks mahetootmise lõpetada, näiteks selleks, et neil põldudel keemilist umbrohutõrjet teha, siis nende põldude eest samuti toetuse ei anta. Kui tegemist on sellise mahepõllumajandusliku loomakasvatuse nõuete rikkumisega, mille tulemusel võetakse loomaliigilt mahepõllumajanduslik staatus ning need loomad on edaspidi tavaloomad, siis nende loomade eest mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetust ei anta. Samuti ei anta toetust nende loomaliikide eest, kes viiakse taotleja soovil ajutiselt, näiteks talveperioodiks tavatootmisse.

Eelnõu §-s 11 sätestatakse nõuded koolituste kohta.

Mahepõllumajandusele ülemineku korral peab taotleja või taotleja heaks tegutsev füüsiline isik, kes tegeleb taotleja põllumajanduslikus majapidamises mahepõllumajandusliku tegevusega,

osalema toetuse esmakordse taotlemise kalendriaasta 1. novembriks vähemalt kahel mahepõllumajandusliku tootmise algkoolitusel, mis on korraldatud strateegiakava alusel antava teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi arendamise toetuse raames.

Algkoolitustel ei pea osalema taotleja või taotleja heaks tegutsev füüsiline isik, kes on toetuse taotlemise aastale eelnenud viie kalendriaasta jooksul osalenud vähemalt kahel mahepõllumajandusliku tootmise algkoolitusel või õppepäeval või mahepõllumajandusliku tootmise, töötlemise või turustamise täienduskoolitusel või õppepäeval.

Mahepõllumajandusliku tootmise algkoolitus on ette nähtud mahepõllumajandusega alustavatele taotlejatele, et anda neile teadmised mahepõllumajanduse üldpõhimõtetest ning mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatuse nõuetest. Kui taotleja või tema esindaja on toetuse taotlemisele eelnenud viie aasta jooksul osalenud mahepõllumajandusliku tootmise alg- või täiendkoolitusel, siis ei ole otstarbekas nõuda temalt algkoolituse kordamist. Kui taotlejal on olemas algetadmised mahepõllumajandusest, siis on soovitatav tema edasine täiendamine mahepõllumajanduse erinevates valdkondades.

Eelnõu § 12 reguleerib põllumajandusliku majapidamise üleandmist.

Põllumajandusliku majapidamise üleandmise korral kohaldatakse maaeluministri xx määruses nr xx „Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala määramise ja põllumassiivi kasutamise kohta andmete esitamise tingimused ja kord“ sätestatud. Põllumajanduslikku majapidamist saab üle anda ja üle võtta kohustuseaastal ajavahemikul 16. juuni kuni 1. september. Põllumajandusliku majapidamise ülevõtnud isik võib esitada PRIA-le selle aja jooksul põllumajandusliku majapidamise ülevõtmist tõendavad dokumendid ja taotleda toetuse maksmist. Sellisel juhul makstakse toetus põllumajandusliku majapidamise ülevõtjale.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse nõuded toetuse taotlemiseks.

Lõike 1 kohaselt esitab taotleja PRIA-le igal kohustuseaastal ajavahemikul 2. maist kuni 15. juunini elektrooniliselt PRIA e-teenuste keskkonna kaudu taotluse. PRIA e-teenuse keskkonna kaudu taotlemine võimaldab vältida vigu taotluse esitamisel ning dokumentide täitmine on lihtsam, kuna taotluse paljud väljad on juba eeltäidetud ning süsteemis toimuvad automaatsed esitatud andmete kontrollid PRIA erinevate registritega. Isik, kes taotleb esimest korda ELÜPS-i alusel antavat toetust, esitab enda andmete registrisse kandmiseks avalduse PRIA-le. Taotlus sisaldab selle menetlemiseks vajalikke andmeid. Taotlusel tuleb esitada maaeluministri xx määruse „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ nr xx § 11 lõikes 1 ning §-des 12 ja 13 nimetatud andmed, mille esitamine on kõikidele pindala- ja loomatoetuste taotlejatele kohustuslik. Taotleja peab taotlusel esitama andmed selle kohta, millise põllu kohta taotletakse mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetust ning andmed selle kohta, kas põld on mahepõllumajanduslikus või mitte-mahepõllumajanduslikus kasutuses, ning mahepõllumajandusele üleminekuajal oleva põllu puhul ülemineku aasta. Esitada tuleb ka andmed selle kohta, milline põld on kuni kolmeaastane külvikorras oleva rohumaa põld. Kui taotleja kasvatab mahepõllumajanduslikust sertifitseeritud seemnest või mahepõllumajanduslikust heterogeensest paljundusmaterjalist põllumajanduskultuuri või mahepõllumajanduslikult toodetud sertifitseeritud seemnekartulist kartulit ja soovib ühikumäära suurendamist nende põldude eest, kus seda kasutati, peab ta taotlusele selle kohta märke tegema. Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse taotlemise korral tuleb taotlusel teha selle kohta märke ning esitada andmed looma ja kodulinna liikide kohta, kelle pidamise eest toetust taotletakse.

Lõike 2 kohaselt esitab taotleja muudatused nende põldude piiride kohta, mille kohta ta toetust taotleb, hiljemalt kohustuseaasta 15. augustiks.

Lõike 3 kohaselt peab taotleja esitama rakendusmääruse (EL) nr 2022/1173, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 kohaldamise eeskirjad ühise põllumajanduspoliitika ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi kohta (ELT L 183, 08.07.2022, lk 23–34), artikli 7 lõike 1 punktide a ja c kohased taotluse muudatused hiljemalt kohustuseaasta 1. novembriks.

Lõike 4 kohaselt taotletakse toetust strateegiakava alusel antavate pindalatoetuste ning loomade pidamisega ja loomade heolu soodustamisega seotud toetuste ühisel taotlusel. Kõiki strateegiakava alusel antavaid pindalatoetusi ning loomade pidamisega ja loomade heolu soodustamisega seotud toetusi saab taotleda ajavahemikul 2. mai kuni 15. juuni PRIA e-teenuste keskkonnas. PRIA e-teenuste keskkonnas on taotlejale näha eeltäidetud taotlusvorm, mis sisaldab erinevate toetuste taotlemiseks vajalikke andmeid, sh ka selliseid andmeid, mis on toetustele ühised nt andmeid põllumajandusmaa ja põllul kasvatatavate kultuuride kohta. Kuna teatud ühiseid andmeid võetakse arvesse erinevate toetuste menetlemisel, võimaldab nende ühekordne märkimine vältida vigu.

Eelnõu §-s 14 sätestatakse taotleja, taotluse ja toetatava tegevuse kontrollimine.

Lõike 1 kohaselt kontrollib PRIA taotluses esitatud andmete õigsust ning taotleja ja toetatava tegevuse toetuse saamise nõuetele vastavust.

Lõike 2 kohaselt kontrollib PTA mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatuse nõuete täitmist.

Lõike 3 kohaselt kontrollivad tingimuslikkust oma pädevuse piires PRIA, Põllumajandus- ja Toiduamet ning Keskkonnaamet. Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete ning kohustuslike majandamisnõuete kontrollide korraldamisel (sh, kui need samad nõuded sisalduvad juba riigisiseses õigusaktis) peab arvestama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklis 83 sätestatuga. Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuete ning kohustuslike majandamisnõuete kontrollimiseks võivad asutused kasutada olemasolevaid kontrolli- ja haldussüsteeme. Kontrolli all mõistetakse nii administratiivset kui ka kohapealset kontrolli. Kohapealse kontrolli tegemiseks võib asjakohasel juhul kasutada kaugseiret või pinnaseiresüsteemi või neid toetavaid asjakohaseid tehnoloogiaid. Kohapealsete kontrollide valim tehakse igal aastal riskianalüüsi põhjal. Eeltoodu tähendab ka seda, et tingimuslikkuse raames peab kontrollivalimi koostamisel lähtuma nimetatud määruses sätestatust. Lisaks võib ette tulla, et tingimuslikkuse raames tuleb kontrollida midagi enam, kui seda näeb ette muu riigisisene õigusakt.

Eelnõu §-s 15 sätestatakse toetuse vähendamise ja ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud Euroopa Liidu finantshuvide kaitseks meetmete kohaldamise kord.

Lõike 1 kohaselt kohaldatakse toetuse vähendamise korral Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 13 lõikes 3 sätestatut. PRIA võib vähendada makstavat toetust või keelduda toetuse maksmisest, arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust ja korduvust kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks, et taotleja rikub tegevuse elluviimise nõudeid või ei täida muid toetuse saaja kohustusi. Euroopa Parlamendi ja nõukogu

määruse (EL) 2021/2116 artikli 65 lõikes 2 nimetatud pindala- ja loomapõhiste otsetoetuste ning maaelu arengu toetuste puhul tähendab eeltoodu seda, et taotleja on rikkunud selliseid nõudeid, mis ei ole toetusõiguslikkuse nõuded ja mille rikkumine toob kaasa toetuse vähendamise, näiteks on rikutud baasnõuet või mahepõllumajandusliku taime- või loomakasvatuse nõuet. Nimetatud toetuste puhul tehakse taotluse rahuldamise otsus ja toetuse maksmise otsus ühe otsusena. Kui enne selle otsuse tegemist tehakse kindlaks, et taotleja rikub tegevuse elluviimise nõudeid, vähendatakse toetust. See, millises ulatuses toetust vähendatakse, oleneb konkreetsest rikkumisest ning toetuse vähendamise ulatus otsustatakse kaalutusõiguse alusel, arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust, korduvust ja tahtlikkust. Kui taotleja on rikkunud aga toetusõiguslikkuse nõuet, näiteks taotleja ei ole juriidiline isik, jäetakse taotlus rahuldamata.

Lõike 2 kohaselt vähendatakse lõikes 1 sätestatud juhul taotlejale antavat toetust, võttes aluseks taotluse alusel kindlaks määratud summa, mida taotlejal oleks õigus saada, millest on maha arvatud Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse 12. peatükis sätestatud kaitsemeetmete kohaldamisega seotud summa.

Lõike 3 kohaselt kohaldatakse ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud Euroopa Liidu finantshuvide kaitseks meetmete kohaldamise korral ELÜPS-i §-des 107–110 sätestatud. Nimetatud paragrahvides sätestatakse ühise põllumajanduspoliitika abinõudega seotud EL-i finantshuvide kaitse meetmete kohaldamise üldnormid, ühtse haldus- ja kontrollisüsteemiga seotud kaitsemeetmed, kaitsemeetme kohaldamine pettuse puhul ning tingimuslikkuse süsteemiga seotud kaitsemeetmed.

Eelnõu §-s 16 sätestatakse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine.

Lõike 1 kohaselt teeb, teeb PRIA taotluse rahuldamise, osalise rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse hiljemalt kohustuseaastale järgneva aasta 10. veebruariks.

Lõike 2 kohaselt teeb PRIA taotluste rahuldamata jätmise otsuse lisaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261) artiklis 62 ka Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse § 16 lõikes 8 sätestatud alusele kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) taotleja, taotlus või taotleja tegevus ei vasta nõuetele, kui EL-i õigusaktidest ei tulene teisiti;
- 2) taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealse kontrolli läbiviimist;
- 3) taotluses on esitatud teadlikult valeandmeid.

Tegemist on PRIA töökoormuse vähendamiseks kehtestatud asjaolude loeteluga, et mitte asjatult kulutada ressursse toetuse taotluse menetlustoimingute läbiviimiseks olukordades kui on ilmne, et toetuse taotlus jäetakse rahuldamata.

Eelnõu §-s 17 sätestatakse toetuse maksmine.

Selle paragrahvi kohaselt makstakse toetus toetuse saajale hiljemalt kohustuseaastale järgneva kalendriaasta 30. juuniks. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/2116 artikli 44 lõike 2 kohaselt tagavad liikmesriigid, et pindala- ja loomapõhiste sekkumiste ja meetmete kohased maksed tehakse kõige varem 1. detsembril ja kõige hiljem järgmise kalendriaasta 30. juunil.

Eelnõu §-s 18 sätestatakse toetuse saaja andmete avalikustamine.

PRIA teavitab toetuse saajat tema andmete avalikustamisest ja andmete töötlemisest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116 artiklites 98 ja 99 sätestatud alustel ja korras.

Eelnõu §-s 19 esitatakse rakendussätted maaeluministri 30. aprilli 2015. a määruse nr 53 „Mahepõllumajandusele ülemineku toetus ja mahepõllumajandusega jätkamise toetus“ muutmiseks.

Punkti 1 kohaselt asendatakse paragrahvi 17 lõikes 2 tekstiosa „1. septembril“ tekstiosaga „8. septembril“. Tegemist on põllumajandusliku majapidamise üleandmist käsitleva sättega, mille kohaselt komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 8 lõike 3 punktis a nimetatud ajavahemik algab 22. mail ning lõpeb 1. septembri asemel 8. septembril.

Punkti 2 kohaselt asendatakse paragrahvi 22 lõikes 1 tekstiosa „21. maini“ tekstiosaga „15. juunini“. Muudatuse kohaselt esitab taotleja toetuse taotlemiseks PRIA-le igal kohustuseaastal ajavahemikul 2. maist kuni 15. juunini elektrooniliselt PRIA e-teenuse keskkonna kaudu taotluse, mis sisaldab lõigetes 2–4 nimetatud andmeid.

Punktis 3 tunnistatakse paragrahvi 22 lõige 1¹, mille kohaselt esitab taotleja komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 15 lõike 1 kohased taotluse muudatused hiljemalt kohustuseaasta 15. juuniks, kehtetuks.

Punkti 4 kohaselt sõnastatakse uuesti paragrahvi 22 lõike 2 punkt 1, mille kohaselt taotleja esitab maaeluministri xx määruse nr xx „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus“ § 11 lõikes 1, §-s 12 ja §-s 13 nimetatud andmed.

Punktis 5 täiendatakse paragrahvi 22 lõiget 2 punktiga 10, mille kohaselt esitab taotleja andmed selle kohta, et taotleja valduses on üle kolmekuupmeetrisel mahutavusega naftasaaduste ehitised.

Punktis 6 sõnastatakse uuesti paragrahvi 22 lõige 7, mille kohaselt taotletakse toetust strateegiakava alusel antavate pindalatoetuste ning loomade pidamisega ja loomade heaolu soodustamisega seotud toetuste ühisel taotlusel.

Punktiga 7 täiendatakse määruse paragrahvi 27, kus on määruse rakendussätted, punktidega 26 ja 27, mille kohaselt ei saa kohustust alates 2023. aastast suurendada ning taotleja võib arengukava alusel antava mahepõllumajandusele ülemineku toetuse või mahepõllumajandusega jätkamise toetuse kohase kohustuse lõpetada, kui ta võtab sama maa kohta strateegiakava alusel antava mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetuse kohase kohustuse. Sellisel juhul arengukava alusel antava toetuse kohane kohustus lõpeb ja algab uus strateegiakava alusel antava toetuse kohane kohustus, mille kestus on üks kalendriaasta.

Eelnõu §-s 20 kohaselt jõustub määrus 1. jaanuaril 2023. a.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusega. Eelnõu ettevalmistamisel on lähtutud järgmistest määrustest:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2115, millega kehtestatakse liikmesriikide koostatavate Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) rahastatavate ühise põllumajanduspoliitika strateegiakavade (ÜPP strateegiakavad) toetamise reeglid ning tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) nr 1305/2013 ja (EL) nr 1307/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 1–186); Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2116, mis käsitleb ühise põllumajanduspoliitika rahastamist, haldamist ja seiret ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1306/2013 (ELT L 435, 06.12.2021, lk 187–261).

4. Määruse mõjud

Eelnõu mõjusid on hinnatud "Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri" § 46 lg 1 alusel. Eelnõu rakendamine toob kaasa otseseid positiivseid mõjusid majandusele, elu- ja looduskeskkonnale ning kaudseid positiivseid mõjusid julgeolekule, regionaalarengule, riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

Toetus on suunatud mahepõllumajandusliku taime- ja loomakasvatusega tegelevatele ettevõtjatele. 2021. aastal oli Eestis mahepõllumajandusliku taime- või loomakasvatusega tegelevaid ettevõtteid 2043. Mahepõllumajandusmaad oli Eestis 229 400 ha, mis moodustab kogu Eesti põllumajandusmaast 23 %. Keskmises mahepõllumajandusettevõttes on ligikaudu 112 ha mahepõllumajandusmaad.

Mõjud majandusele, sh ettevõtete halduskoormusele.

Mõju majandusele on positiivne. Toetusega hüvitatakse osaliselt toetuse saamise nõuete täitmise seotud lisakulutused saamata jäänud tulu. Võrreldes eelneva toetusperioodiga, mil tuli toetuse saamiseks täita mitmeid lisanõudeid, antakse uuel perioodil mahepõllumajanduse toetust üksnes mahepõllumajanduse nõuete täitmise eest, mis peaks aitama kaasa taotlejate arvu ja toetusaluse maa suurenemisele. Mahepõllumajandussaaduste eest on põllumajandustootjatel võimalus küsida kõrgemat hinda. Sektori laienemine ning kõrgem hind mahepõllumajandussaaduste eest aitab kaasa mahepõllumajanduse konkurentsivõime suurendamisele. Ettevõtete halduskoormus ei suurene, kuna pindala ja loomatoetuste taotlemisel kasutatakse endiselt ühtset taotlusvormi, mistõttu toetuste taotlemisel ei ole vaja samu andmeid korduvalt esitada.

Mõju julgeolekule ja välissuhetele.

Toetusel on toidujulgeolekule kaudne positiivne mõju. Toetuse nõuete täitmisel on võimalik olulisel määral leevendada väetiste ja pestitsiidide kasutamise vajadust, mis on välja toodud EL-i roheleppes ning seeläbi kaudselt tagada toiduga varustuskindluse.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale.

Strateegiakava, mille alusel antakse mahepõllumajanduse toetust, keskkonnamõjud on hinnatud Estonian, Latvian & Lithuanian Environment OÜ poolt koostatud ÜPP strateegiakava 2023–2027 keskkonnamõju strateegiline hindamine (2022) raames¹. Toetuse kaasabil suurendatakse toetusealust mahepõllumajandusmaad 230 000 hektarini. Toetuse tegevuste elluviimisel väheneb veereostuse risk, paraneb mullaviljakus ning säilib elurikkus. Samuti aitab toetus kaasa

¹ Lisainfo on leitav EL-i ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakava 2021–2027 koostamise materjalidest: <https://www.agri.ee/et/eesmargid-tegevused/upp-strateegiakava-2021-2027/seire-ja-hindamine>

mitmekesise põllumajandusmaastiku kujunemisele ja kasvuhoonegaaside heitkoguste vähendamisele ning CO2 sidumisele.

Mõju regionaalarengule, sh linna-, maa- ja rannapiirkondadele.

Toetusel on kaudne positiivne mõju regionaalarengule ettevõtluse ja elukeskkonna kaitse kaudu.

Mõju riigi ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

Toetuse rakendamine ei too kaasa uute töökohta loomise vajadust kuna tegemist ei ole uue toetusega. Uuel finantsperioodil rakendub esmakordselt pindalatoetustele pinnaseiresüsteem, mis peab võimaldama regulaarselt ja süstemaatiliselt vaadelda, seirata ja hinnata põllumajanduslikke tegevusi ja praktikaid põllumajandusmaal. Selle kaudu on võimalik vähendada PRIA töökoormust toetuste andmisel.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulutused ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Strateegiakava ökokava sekkumise „Mahepõllumajanduse ökokava” kogueelarve on strateegiakava peatüki 6.2.1. kohaselt 93 000 000 eurot. Toetust rahastatakse 100% Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondist (EAGF).

Strateegiakava keskkonna- ja kliimakoostuste ning muude majandamiskohustuste sekkumise „Mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus“ kogueelarve on strateegiakava peatüki 6.2.3. kohaselt 27 000 000 eurot. Toetust rahastatakse 80% ulatuses Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD), 20% on riiklik kaasfinantseering.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub 1. jaanuaril 2023. a.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Strateegiakava ettevalmistuseks moodustati 2019. a 18. juunil juhtkomisjon, kuhu kuulusid valdkondade huvigruppide ning riigiasutuste esindajad. Juhtkomisjoni ülesanneteks oli kujundada Eesti seisukohad Euroopa liidu ühise põllumajanduspoliitika maaelu arengu toetuste andmist reguleerivate õigusaktide kohta ning koordineerida strateegiakava koostamist, teha ettepanekuid ja kujundada seisukoht strateegiakava kohta enne kava esitamist Vabariigi Valitsusele. Lisaks kohtusid strateegiakava ettevalmistuseks aastatel 2019–2020 valdkondlikud töögrupid. Mahepõllumajanduse toetuse ja mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetuse nõuded töötati välja keskkonnasõbralike praktikate ja mahepõllumajanduse, keskkonnasõbraliku aianduse ja kohalike sortide ning lupjamise töögruppides. Juhtkomisjoni ja valdkondlike töögruppide [materjalid](#) on leitavad Maaeluministeriumi kodulehelt.

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks Keskkonnaministeriumile ja Rahandusministeriumile õigusaktide eelnõude elektroonilises kooskõlastamise süsteemis EIS. Eelnõu saadetakse informatsiooniks PRIA-le, PTA-le ja strateegiakava juhtkomisjonile.

